

... . Ἀπό τήν Ποντιακή λαογραφία

... . Σ Η Μ Α

Ο.- Καί ὁ γαμπρός ἔδινε προῖκα. Ἐνα πανάρχαιο ποντιακό ἔθιμο τοῦ γάμου. Τήν ἐμπομπή αὐτή γράφει καί ἐπιμελεῖται ὁ Στάθης Εὐσταθιάδης. Στή λύρα ὁ Γιώργος Κουσίδης καί ὁ Γιωργούλης Κουγιουμτζίδης.

... . τό σῆμα σβήνει.

Ο.- Ἀγαπητοί ἀκροαταί, στήν ἀρχή τῆς σημερινῆς μας ἐμπομπῆς θά σᾶς παρουσιάσωμε περίληψη ἄρθρου λαογραφικοῦ περιεχομένου, πού δημοσιεύτηκε στό μηνιαῖο ποντιακό λαογραφικό περιοδικό "Ποντιακά Ἱστορήματα". Τό ἄρθρο ἔχει τίτλο "Καί ὁ γαμπρός ἔδινε προῖκα" καί εἶναι γραμμένο ἀπό τόν Στάθη Εὐσταθιάδη.

"Υπῆρχε στὸν Πόντο ἔθιμο, σύμφωνα μέ τό ὁποῖο ὁ γαμπρός ἔπρεπε νά πληρώσῃ στούς γονεῖς τῆς νύφης ἕνα ὠρισμένο χρηματικό ποσό ἢ ἄλλα ἀντικείμενα ἀξίας σημαντικῆς, γιὰ νά ἀποκτήσῃ τό δικαίωμα νά πάρῃ τήν κόρη ἀπό τό πατρικό της σπίτι. Αὐτά πού πλήρωνε ὁ γαμπρός στά πεθερικά του, ὀνομάζονται γ α ν ὅ ν ι α ἢ κ α ν ὅ ν ι α ἢ γ α ν ὅ λ ι α. Ἐχει μεταφορικὴ σημασία ὁ ὅρος. Σημαίνει ἐφαρμογὴ κάποιων ἐθιμικῶν κ α ν ὅ ν ω ν, πού ἀποτελοῦν ἀκριβῶς τό συγκεκριμένο αὐτό ἔθιμο τοῦ γάμου. Ἀνάλογα μέ τήν περιουσιανὴ κατάσταση τοῦ γαμπροῦ, τήν ἀξιωσύνη τῆς νύφης, ἰδίως τήν ὀμορφιά της κλπ., καθοριζόταν τό χρηματικό ποσό - τ ᾶ γ α ν ὅ ν ι α - πού θά ἔδινε ὁ γαμπρός, γιὰ νά πάρῃ τήν νύφη. Καί ὁ λαός μέ διάθεση λίγο χιουμοριστικὴ χαρακτηριστοῦσε τό ποσό αὐτό σ ᾶ ν π ρ ο ῖ κ α τ ο ὕ γ α μ π ρ ο ὕ.....

Τό ποντιακό αὐτό ἔθιμο χάνεται στά βάθη τῆς ἱστορίας. Στήν ἀρχαία ἐποχὴ κάθε οἰκογένεια ἀποτελοῦσε καί μιὰ οἰκονομικὴ μονάδα αὐτοτελεῖ καί αὐτόνομη. Ἐχρειάζοντο ἐργατικά χέρια γιὰ τήν καλλιέργεια τῆς γῆς, γιὰ τὴ βοσκή τῶν ζώων, γιὰ τήν συγκομιδὴ καρπῶν, κλπ. Ἡ συμβολὴ τῶν ἐνηλίκων μελῶν τῆς οἰκογενείας στήν οἰκονομικὴ πρόοδο καί εὐτυχία της ἦταν πολὺτιμη. Τό κορίτσι, ἀπὸ τό 10ο κιόλας ἔτος τῆς ἡλικίας του, προσέφερε πάρα πολλὰ γιὰ τήν ἀντιμετάπιση τῶν ὀνυχῶν τῆς οἰκογενείας, πού ἀποτελοῦσε, ὅπως εἴπαμε, αὐτοτελεῖ οἰκονομικὴ μονάδα. Ἐπομένως ἡ στέρηση τῆς οἰκογενείας ἀπὸ ἕνα τέτοιο συντελεστὴ τῆς εὐτυχίας της, εἶχε δυσμενέστατο οἰκονομικὸ ἀντίκτυπο σέ βάρος τῆς οἰκογενείας. Ἀπὸ τὰ πράγματα δημιουργήθηκε στό λαό ἡ συνείδηση, ὅτι δίκαιο εἶναι νά καταβάλλεται στό σπίτι τῆς νύφης ἐκ μέρους τοῦ γαμπροῦ ἕνα ποσὸν εἴτε χρηματικὸ εἴτε ἀποτιμητὸ σέ χρῆμα, σάν ἀποζημίωση. Αὐτά πού κατέβαλε ὁ γαμπρός στὸν πεθερό του, ὀνομάζοντο ἀπὸ τήν ἐποχὴ τοῦ Ὀμήρου, ἔ δ ν α, ἔ δ ν α.....

Ἀλλά μέ τήν παροδο τοῦ χρόνου, τό ποντιακό αὐτό ἔθιμο ἔχανε
σιγά-σιγά τήν οἰκονομική του σημασία, γιά νά πάρη στό τέλος καθαρά ἠθι-
κή σημασία. Ἔτσι στόν Πόντο, καταβάλλοντες ὁ γαμπρός στόν πεθερό του
τά ἔδνα, τά γανόνια, γανόλια, φανερώνει μιά εὐγένεια
τῆς ψυχῆς του, ἐκδηλώνει μιά συμπεριφορά πρός τά πεθερικά του ἠθικοῦ
περιεχομένου. Εἶναι ἓνα εὐγενικό δῶρο πρός ἐκείνους, πού ἀνέθρεφαν καί
μεγάλωσαν τήν κόρη, πού δροσερό λουλούδι τήν δίνουν στόν δωρητῇ γαμπρό.
Τό ἔθιμο διατηρεῖται ἀδόμη καί σήμερα σέ χωριά, ὅπου ζοῦν Πόντιοι.
Ἡ σημασία του εἶναι συμβολική καί ἔχει ἠθική περιεχόμενο, ὅπως εἶπαμε.....

Δέν εἶναι λοιπόν μονάχα ἡ προίκα τῆς νύφης, πού στόν Πόντο ἀπο-
τελοῦσε καθαρά ἠθική ὑποχρέωση, εἶναι καί ἡ προίκα πού ὤφειλε γιά
ἐτοιμάση ὁ γαμπρός, τά πανάρχαια ἔδνα τά γανόνια τοῦ
ποντιακοῦ λαοῦ, πού σάν ἐκπλήρωση ὑπέρτατου ἠθικοῦ χρέους ἐκ μέρους
τοῦ γαμπροῦ πρός τά πεθερικά του, σάν ὠραία καί εὐγενική πράξη, συμπλή-
ρωνε καί ἐπισφράγιζε τήν ὅλη διαδικασία τοῦ γάμου ὡς θεσμοῦ κυρίως
ἠθικοῦ καί ἀνθρωπιστικοῦ."

. Λ Υ Ρ Α

Σᾶς μεταδώσαμε, φίλοι ἀκροαταί, περίληψη ἄρθρου δημοσιευθέντος στό
περιοδικό Ὑποντιακά Ἱστορήματα, μέ τίτλο "Καί ὁ γαμπρός ἔδινε προίκα",
πού ἔγραψε ὁ Στάθης Εὐσταθιάδης.

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Ο.- Συνεχίζουμε τό πρόγραμμά μας μέ ἓνα ὁμορφο σκιοπό, πού μᾶς θυμίζει
τό γραφικό χωριό τῆς Τραπεζοῦντας, τά Μεσαρέας, πού βρισκόταν πολύ κον-
τά στήν πρωτεύουσα τῶν Μεγαλοκομνηνῶν.

Τό πρῶτο δίστιχο, πού θά ἀκουσθῇ, θυμίζει καί τόν ξαιουστό λυράρη
ἀπό τά Μεσαρέας, τόν Σαμάλογλη. Τό καταγράψαμε ἀπό τήν σεβαστή ὀγδοη-
κονταέτηδα γερόντισσα Σουσάνα Μακρίδου, πού κατάγεται ἀπό τήν Τραπε-
ζούντα καί πού μέ ἰδιαίτερη συγκίνηση μᾶς τό ὑπαγόρευσε, μιλῶντας μέ
ὑπερηφάνεια γιά τήν Τραπεζοῦντα, τά Μεσαρέας καί τά ἄλλα χωριά, καθῶς
καί γιά τόν θρυλικό λυράρη Σαμάλογλη.

. Λ Υ Ρ Α

Τ' Ἄε-Σωτήρας τό τερνέι, φηλόν νι' ἀπάν' σόν κᾶστρον
Ἐγώ εἶμαι ὁ Σαμάλογλης, τό Μεσαρέτιον τ' ἄστρον

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Ο.- Πρίν προχωρήσωμε στό ὑπόλοιπο μέρος τοῦ προγράμματός μας, θα
ἀπευθύνομε ἐγιάρδιο πατριωτικό χαιρετισμό πρός τόν νεοσύστατο ποντια-

νό σύλλογο Πολυκάστρου Κιλκίς, υπό τήν έπωνυμία "Αιρῖται". Ο σύλλογος αυτός τοῦ Πολυκάστρου, ὅπως μάς γράφη στό εὐγενικό του γράμμα, ἔχει τάξει σάν ἀποστολή του τήν διατήρηση καί συνέχιση τῶν ὠραίων ποντιακῶν παραδόσεων. Πρός τόν σκοπό αὐτόν θά καλέσῃ ἐκεῖ τόν ποντιακό θίασο Θεσσαλονίκης, γιά νά δώσῃ μέσα στό Πολυκάστρο ποντιακές θεατρικές παραστάσεις λαογραφικοῦ περιεχομένου, καθῶς καί διαλέξεις πάνω σέ ποντιακά θέματα. Μέ ιδιαίτερη εὐχαρίστηση θά ἀνταποκριθοῦμε στό εὐγενικό προσκεκλητήριο τοῦ ποντιακοῦ συλλόγου "Αιρῖται" τοῦ Πολυκάστρου Κιλκίς, γιά νά βοηθήσωμε, ὅσο μπορούμε, τίς ὠραῖες προσπάθειές του.

Τό Διοικητικό συμβούλιο τοῦ ἀναφερθέντος συλλόγου ἀποτελεῖται ἀπό τούς Χρηστίδην Σάββαν, Πρόεδρον - Δαμιδῖδην Χρήστον καί Ἀθανασιάδην Ἰωάννην, Α καί Β Ἀντιπροέδρους, Τριανταφυλλίδην Ἰωάννην Γενικό Γραμματέα, Δαμιανίδην Κων/νον Ταμίαν, καί Ἀσλανίδην Νικόλαον, Ἀλτιπαρμαλίδην Νικόλαον καί Σιμιτλίδην Μιχαήλ, Συμβούλους.

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Ο.- Καί τώρα ἡ ὥρα τῶν ἀφιερώσεων γιά χάρη τῶν ξενιτεμένων μας ἀδελφῶν.

Τόν ἀκόλουθο σκοπό τόν ἀφιερῶνουν οἱ Δημήτριος Ἐφραιμίδης καί Εὐθύμιος Ἰωσηφίδης ἀπό τή Δυτική Γερμανία στίς οἰκογένειές τους στό Χέρσο Κιλκίς, Δήμητρα Πετρίδου ἐπίσης ἀπό τήν Δυτική Γερμανία στήν ἀδελφή της Εὐτυχία καί θεία της Ἑλένη Παναγιωτίδου στήν Θεσσαλονίκη,

Γεώργιος Γυμνόπουλος καί Λεωνίδας Μιχαηλίδης στούς συγγενεῖς καί φίλους των στήν Γερμανοῦ Λαγκιάδα - ὅσο γιά τό ἀνέκδοτο, διευκρινίζομε, ὅτι μεταδίδομε μόνο τά ποντιακά ἐκεῖνα ἀνέκδοτα, πού προσαρμόζονται στό πνεῦμα τῆς ἐμπομπῆς μας - Συνεχίζομε τίς ἀφιερώσεις: Τόν ἴδιο σκοπό, πού θά ἀκουσθῇ ἀμέσως, τόν ἀφιερῶνουν οἱ Ἀλέκος Μοσχοφόπουλος στήν μνηστή του Κική Τερζή στήν Ἀλεξανδρούπολη, Νίκος καί Ζωή Λεωνίδου στούς γονεῖς, πεθερικά, ἀδελφιά, γνωστούς καί φίλους στήν Νέα Ζωή Θεσσαλονίκης καί Κοπανό Ναούσης καί ὁ ὅμιλός μας στόν ἀνθυπολοχαγό Δημήτρη Καραφουλίδη στήν Ἀρναία Χαλκιδικῆς.

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Ο.- Μέ τούς ἐπόμενους σκοπούς κλείνομε τό πρόγραμμά μας (2 σκοποῖ)

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Ο.- Ἡ ἐμπομπή μας τελείωσε .

. Σ Η Μ Α *

Κοντά σας καί πάλι τό ἐρχόμενο Σάββατο αὐτή τήν ὥρα, 5 καί μισή τό ἀπόγευμα. Τήν ἐμπομπή αὐτή γράφει καί ἐπιμελεῖται ὁ Στάθης Εὐσταθιάδης. Στή λύρα ὁ Γιώργος Κουσίδης καί ὁ Γιωργούλης Κουγιουμτζίδης.

. τό σῆμα σβήνει